

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

AKTUSI IN DRUGE SOCNICE

(Published by Cactus - friends Society of Slovenia)

MAJ - JUNIJ 1988

V S E B I N A (C O N T E N T S) :

Obvestila društva	1
Brasilicactus hasselbergi	5
Kaktusi bodejo	7
Mamillaria hahniana	11
Importom je odzvonilo	12
Sabljika je zacvetela	19
Drobci iz zgodovine kaktej	21
Ceropegia woodii schlechter s.s.p. wodii	23
Presajevanje ali pikiranje sejancev	26

OBVESTILA DRUSTVA

Sestanki društva bodo

13. MAJA OB 17. URI

1. Aktualno (izlet - Padova)
2. Predavanje in diapositivi "Čudoviti svet rebucij"- tov. Jerin
3. Razno: Semena, lončki, zemlja, kaktusi itd.

10. JUNIJA OB 17. URI

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje "Rastlinjaki in tople grede"
3. Diapositivi - tov. Milena Brln
4. Razno: Lončki, kaktusi

Naslovna stran -cover picture

Foto: Peter Jerin

Risbe: Marija Prelec-drawer

Dopise pošljite na naslov, ki je na ovitku biltena!

Pogovor s člani

Pred vami je nova številka nekoliko spremenjenega biltena. Upam, da vam bo všeč in da vas bo morda le vzpodbudilo k večjemu sodelovanju. Pišite nam o vaših izkušnjah s kaktusi, o prireditvah in zanimivih dogodkih v vašem kraju v zvezi s kaktusi, ogledi raznih botaničnih vrtov in razstav, o obisku pri drugih gojiteljih sukulenthnih rastlin itn.

Naše društvo ima že nekaj let prek 200 članov po vsej Jugoslaviji. Zanimivo pri tem je, da slovenski jezik ne predstavlja ovire za razumevanje in skupne interese med "kaktusarji".

Najbolj prisrčno in družbano vzdušje pa vlada na naših sestankih in izletih. Na sestanku v mesecu aprilu, ko smo nekako začutili pomlad, se nas je zbralo zelo veliko. Pogovor je tekel, sklepala so se nova poznanstva, prihajali so člani, ki jih že dolgo ni bilo na sestanke. Taki so še posebno zaželeni, saj smo veseli, ko vidimo, da še niso pozabili na prijatelje v društvu. Mislim, da nas ravno to prijateljstvo, še posebno danes združuje in nam preganja monotonijo naše vsakdannosti. Naj nas pisano cvetje naših kaktusov spomni, da so drobne radosti in prijatelji, za katere si moramo vzeti čas, tisto bistvo življenja, na katero žal prepogosto pozabljamamo. Spremenimo način našega življenja, naj nam te drobne radosti ne uhajajo, saj nam bodo le-te poglobile naše doživljanje in s tem tudi našo srečo!

Predsednik
Peter Jerin

I z l e t

Dokončno informacijo o izletu v Padovo vam bomo žal lahko dali šele na majskem sestanku. Obrnili se bomo na agencijo, ki bo organizirala ta izlet. (Informacije na telefon: 267 - 414).

DPKS

C l a n a r i n a

Prosimo vse člane, ki še niso poravnali članarine (7.000.-din oziroma 4.000.- din dijaki in študenti), da to store nemudoma. Položnice so tistim priložene, sicer pa nakazujte na račun, ki je objavljen na ovitku.

V s p o m i n

Zapustila nas je naša Roža Knaflieč, kije kljub visoki starosti bila živa vez med obema društvoma "kaktusarjev" v državi. S svojo veliko zagnanostjo in hkrati človeško toplino nas je znova in znova prijetno presenečala. Za njeno delo, ki je pomnilo velik doprinos k našim medčloveškim odnosom in tudi na organizacijsko-strokovnem področju, ji bomo ostali vedno hvaležni živila bo z nami, kot vzor za upornost, požrtvovalnost in ljubezen do narave in ljudi nasploh.

Predsednik

Kaj bomo delali v maju?

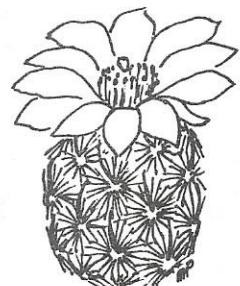
- Presadili še zadnje kaktuse
- Pikirali lanske sejance
- Posejali kaktuse
- Zalivali vsaj enkrat tedensko s postano vodo
- Škropili proti škodljivcem (ZOLONE)
- Vegetativno razmnožili rastline

*Eriocactus
leninghausii*

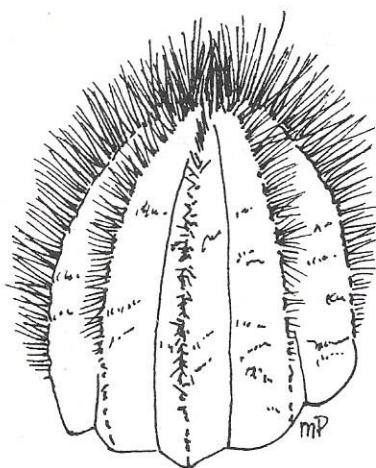
Kaj bomo delali v juniju?

- Še je čas za setev
- Pikiramo lanske sejance
- Zalivali tudi dvakrat tedensko
- Oprasevali cvetove s čopičem
- Senčili pred pretirano pripeko
- Cepili kaktuse.

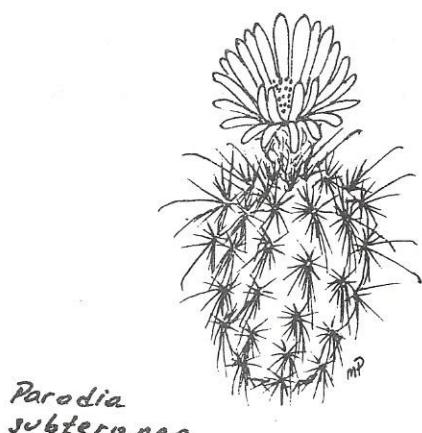

*Escobaria
albicans*

Peter Jerin

Eubelmania pectinifera

*Parodia
subterranea*

BRASILICACTUS HASSELBERGII

Spada v rod malih, gostoporaščenih okroglih kaktusov z rdečimi ali zelenimi cvetovi. Ime rodu izvira od imena njegove prirodne domovine Brazilije, medtem ko je ime vrste izbrano v počastitev dr. von Hasselberga, zbiralca kaktej iz Stralsunda.

Ta vrsta ima kot žogica okroglo obliko, s premerom cca 15 cm, ki je gosto poraščena z belimi ščetinastimi bodicami. Cvetovi -

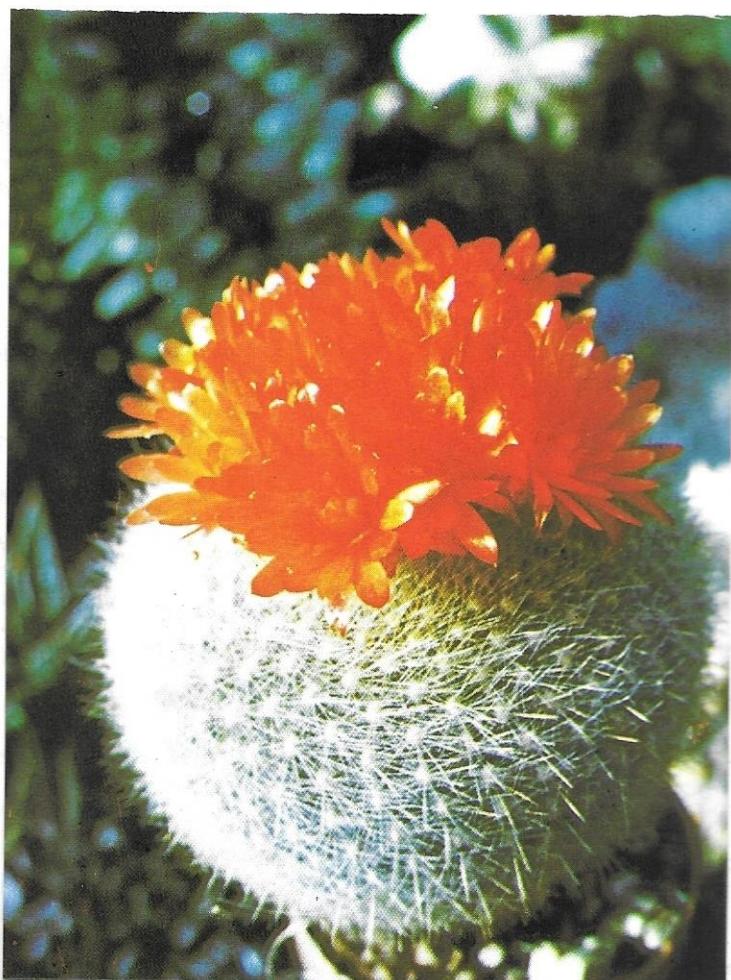

foto T. Jerin

veliki 1,5 cm, izraščajo zelo zgodaj spomladi iz svežih areol v neposredni bližini vegetacijske kupe. So bleščeče rdeče barve, s tem pa predstavljajo zelo živahen kontrast belim bodicam, s katerimi je obdano telo rastline. Karakteristično je za vrsto (kakor tudi za cel rod *Notocactus*), da mu vegetacijska kupa stoji diagonalno, kar pomeni, da je vsa rastlina močno nagnjena točno v smeri sonca, pa tudi če jo obrnemo v nasprotno smer, se bo v kratkem času spet obrnila v prejšnjo smer. Njena domovina je Rio Grade do Sul v južni Braziliji.

To je zelo dekorativna in rado cvetoča vrsta, kot nalašč namenjena začetnikom, vedeti pa moramo, da poleti ljubi polsenčno mesto, ob pogostem škropljenju z mehko deževniško vodo, pozimi pa ne prehladen in svetel prostor.

Tudi ni odveč, če zvemo nekaj o njeni zgodovini. že pred več kot sto leti je bila uvožena v Evropo, kjer jo je leta 1884. opisal Friedrich Adolf Haage, utemeljitelj zelo renomiranega vrtnarstva, ki še danes deluje v Erfurtu DDR. Kot so belobodičaste vrste že od nekdaj bile zelo iskane, je ta vrsta razmnožena iz samo treh prispevkih primerkov. Šele desetletja pozneje je prispevala večja pošiljka, a med njimi tudi njihov najbližji sorodnik *Brasiliocactus Graessneri* (Schumann) Berger, ki je prav tako na gosto obdan z bodicami, ki so rumene barve, medtem ko so njegovi cvetovi strupeno rumene barve.

Nikola Štrk

Literature:

Barthlott: "KAKTEEN"

BRASILICACTUS HASSELBERGII

Le redko se primeri, da nek kaktus zadovolji skoraj vsakega zbiralca in ljubitelja sočnic. Tudi brez cveta je izreden. Ko pa zacveti, se mu ne moremo načuditi. Cvetovi so odprti ponoči in podnevi najmanj tri tedne.

Najlepše raste cepljen na podlago *Cereus Jusberti*, prav lahko pa ga je obdržati tudi na lastnih koreninah. Sprva ima zelo počasno rast, z leti pa raste vse hitreje. Takšen, kot je na fotografiji, je cepljen in star osem let. Je čudovito poraščen z drobnimi belimi bodicami. Vzcveti spomladi s čudovitimi oranžno rdečimi cvetovi. Poleti lahko poberemo približno 1000 semen, ki pa so skrita v mešičkih globoko med dlačicami.

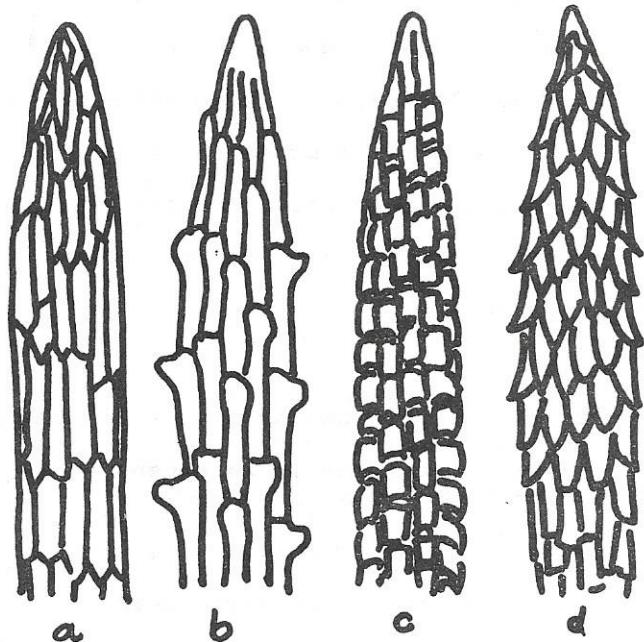
Seveda lahko poskusite to seme naslednjo pomlad sejati. Domače seme in pravilna nega bo že zadostno zagotovilo za uspeh.
Poskusite!

Peter Jerin

Kaktusi bodejo

Pri kaktusih so prav bodice glavni vzrok, da jih nekateri ljudje ne marajo ali celo sovražijo. Vendar jim delajo krivico. Vedeti je namreč treba, da so v večini primerov pri kaktusih poleg cvetov ravno bodice tiste, ki jih delajo lepe in tako

raznovrstne. Pri premišljenem ravnanju s kaktusi praktično sploh ne pride do tega, da bi se resneje zbodli. Dobro pa je, da znamo kaktuse med seboj razlikovati tudi po tem, kateri imajo nevarne bodice in ne čakajmo, da šele na svoji koži spoznamo nevarne bodice.

Toda katere bodice so sploh nevarne? Posebno nevarnih bodic sploh ni, vsaj v naših zbirkah ne. Najbolj neprijetno je, če se zberemo z bodicami nekaterih opuncij. Opuncije (sl. 1) imajo namreč posebne vrste bodic, in sicer

take, ki jih zelo težko izvlečemo ali pa jih sploh ne moremo. Marsikdo se je verjetno že spraševal, kako je s temi bodicami: v kožo gredo še preveč rade, ven pa ne. Če gledamo s prostim očesom, si tega pojava ne moremo razložiti. Potreben je mikroskop, ki nam pokaže pri stokratni povečavi povsem drugačno podobo bodice, kot jo vidimo s prostim očesom (sl. 2). Še najbolj

je podobna ošiljenemu smrekovemu storžu. Na stotine majhnih luskinic gleda v nasprotno smer kot konica bodice. Te luskinice so zelo dobro pritrjene, ošiljene na enem koncu in leže nekoliko navzven. Sedaj lahko razumemo, zakaj taka bodica ne gre več ven iz kože. Če skušamo bodico izvleči, se na stotine teh luskinic zarine še širše v kožo, kar bolečino še poveča. Bodica gre tem teže iz kože, čim več je teh luskinic na bodici in čim bolj leže te luskinice navzven.

Če se zbodemo s tako opuncijo, nam bodice zanesljivo ostanejo plitveje ali globje v koži ali pod njo. Ako smo se le narahlo zbodli, lahko bodico še izvlečemo, toda ne z roko. Najboljša je pinceta. Roko, v katero smo se vbodli, obračamo proti svetlobi, da vidimo bodice od strani. Tako jih je laže opaziti, posebno, če so manjše. S pinceto primemo vsako posebej in jo izvlečemo zelo previdno, da se ne zlomi. Če se nam zlomi, ali pa smo si jo zadrli zelo globoko, ne pomaga nič drugega, kot da počakamo nekaj dni, da se vboden mestu rahlo ognoji. Potem to meso očistimo z alkoholom in z razkuženo šivanko previdno odstranimi odlomljeni del bodice iz kože. Navadno pa ta "operacija" niti ni potrebna, ker se odlomljeni del bodice že sam izloči. Same bodice navadno niso okužene, saj so pretežno na soncu, ki je za večino bakterij "skrajno neprijetno".

Toda bodice vseh opuncij niso tako neprijetne. Pri nas zelo razširjene opuncije, imenovane drobnoščetinaste (*Opuntia microdasys*) imajo na vsaki areoli droben in gost šopek mehkih ščetinic. Te ščetinice so pri različnih opuncijah iz skupine *microdasys* različno obarvane (zlatorumene, bele, oranžne in

rdeče). Niso nevarne, čeprav se tudi zatikajo v kožo. So čisto drugačne od onih daljših bodic. Dosti tanje so in krhke, zato ne prodro globoko v kožo. Pod mikroskopom vidimo, da imajo na sebi nekakšne trnom podobne izrastke (sl. 3). Ker je teh izrastkov na eni bodici razmeroma malo, jo lahko brez truda izvlečemo. Navadno je dovolj, da si umijemo roke z milom in se dobro obrišemo v brisačo in že jih ni več. Le tam, kjer imamo zelo tanko kožo (med prsti in nad nohti), je bolje, da jih izvlečemo. Če pa raste iz teh šopov ščetinic kakšna daljša bodica (sl. 4), moramo vedeti, da je nevarna ta daljša.

Tudi pri nekaterih mamilarijah opazimo bodice, ki imajo na koncu kljukice. Te se prav rade zatikajo ob vsak mehak predmet v okolini.

Prav posebno pa moramo paziti, da ne pridejo v stik s kaktusi majhni otroci, saj se lahko prav hitro vbodejo. Se posebno je nevarno za oči. Otroku so lahko dostopni le kaktusi, s katerimi se ne morejo vbosti (kaktusi z mehkimi bodicami ali dlačicami - *Cleistocactus straussii*. To se da z določeno mero previdnosti lahko doseži.

Torej le nobenega strahu pred kaktusi zaradi bodic! Sicer pa se pravi ljubitelj ne bo odvrnil od njih, pa čeprav ga bodo le-ti s svojimi bodicami večkrat "boleče" opozorili nase.

Jerin Peter, dipl.ing.

Mamillaria hahniana – Werdermann

že pred 50 leti jo je opisal nemški botanik Erich Wedermann. Njemu jo je poslal gospod Schomall, znan iskalec kaktej. Ime je dobila po znanem zbiralcu kaktej iz Berlina – gospodu Hahnu.

Rastlina zraste do višine 10 cm in v premeru do 15 cm. Redkeje se razrašča v gruče. Teme ima nekoliko vdolbeno, močno poraščeno z belimi dlakami in kratkimi bodicami. Telo je živo zelene barve in

foto: P. Jerin

vsebuje mlečni sok. Stevilne bodice na areolah in daljši beli laski dajejo tej mamilariji lep bel videz.

Majhni, vinsko rdeči cvetovi premera 12 - 14 mm se pojavijo lahko že jeseni, običajno pa zgodaj spomladi. Plodovi so tudi rdeči s semenom, ki je rjave barve in v premcu cca 1,5 mm. Vrsta je samosterilna.

Naravno nahajališče te rastline je Siera de Jalpan v Mehiki na višini preko 2000 m.

Na barvni fotografiji je variacija te rastline in to variacija Giselliana, katere aksile so poraščene z 15 mm dolgimi ščetinami, medtem ko imajo bradavice jasno označene robove. Vrsta je opisana 1935. leta. Ta variacija je gostejje porasla in tudi obilneje in preje cveti.

Za gojitev ni zahtevna, le prek zime ne prenese nizkih temperatur. S semenom se lahko razmnožuje. Cveti lahko že tretje leto posetvi.

Josip Kunej

Importom je odzvonilo

Uvod

Človeštvo se že dolgo zaveda, da nekatere živalske in rastlinske vrste izumirajo. K izumiranju so mnogokrat pripomogli množični pomori divjih živali, ki so veljale za eksotične, prav tako pa je masovno nabiranje rastlin, predvsem takih, ki imajo velike in nenavadne cvetove. Da bi zaščitili ogrožene vrste, so predvsem na

živalskem področju uvedli številne predpise v mnogih deželah sveta, povsod, kjer se zavedajo ekološke povezanosti med posameznimi vrstami. IOS (The International Organization for Succulent Plant Study), ena od komisij, ki deluje v okviru združenja bioloških znanosti (IUBS) in je sestavljena iz botanikov, tako poklicnih kot amaterskih iz nekako 25 držav sveta, je bila verjetno prva organizacija, ki je izdala pravila o zaščiti sukulentnih rastlin. Originalna izdaja je bila natisnjena že leta 1974, objavila so jo specializirana glasila v različnih državah, pač glede na njihovo vključevanje v IOS in njihove komisije ter sprejemanje njihovih deklaracij.

Delegati na seminarju o varstvu rastlin na 17. kongresu na Dunaju leta 1982 so izdali deklaracijo, da bi zmanjšali pritisk nabiralcev divje rastočih sukulentnih rastlin v njihovi domovini. Do leta 1984 je deklaracijo ozioroma konvencijo CITES (The Convention of International Trade in Endangered Species of Fauna and Flora) podpisalo okoli 80 držav sveta, med njimi skoraj vse tiste, na katerih ozemlju rastejo redke sukulentne rastline. Na zahodni polobli sta izjemi Mehika in El Salvador, v Afriki pa Etiopija in Somalija. Pristopile so vse evropske države, ki so članice EGS. Poleg CITES skrbijo za preprečevanje iztrebljanja ogroženih rastlin še druge organizacija ozioroma združenja: WTMU (The Wildlife Trade Monitoring Unit), TRAFFIC (Trade Records of Fauna and Flora in Commerce) z uradi v številnih državah, vse pa skrbijo za dosledno izvajanje pravil CITES. Navodila so razdeljena po "panogah", vsebujejo pa številne napotke, kaj se sme in kaj se ne sme ter katere obveznosti je potrebno izpolniti.

Nabiralcem v naravi

Prepričaj se v ustreznih uradih, katere rastline so zaščitene!

Nabavi vse ustrezne dokumente, tako o uvozu kot izvozu ozziroma nabiranju!

Obvesti lokalno oblast o svojih namerah!

Nabiraj zgolj semena ozziroma stranske poganjke!

Pusti starejše rastline, ki proizvajajo semena!

Nabiraj diskretno! Ne zapelji lokalno prebivalstvo, da so določene rastline dragocene! Ne plačuj prinašalcem, še zlasti otrokom!

Napravi natančne podatke o nahajališlu (višina, prst, združbo)!

Fotografiraj okolico!

Shrani rastline v herbarij!

Kopijo dokumentacije oddaj v lokalne ustanove!

Ne skušaj prodati katerokoli od nabranih rastlin niti kot povrnil tev stroškov potovanja!

Ne puli rastlin niti v znanstvene namene, dokler se ne dogovoriš z lokalnimi ustanovami!

Ce misliš, da dve ali tri rastline ne bo nikče pogrešal, pomisli, da bo za teboj prišel še drugi in tretji!

Uvoznikom

Ne uvažaj importov, četudi z uradnim dovoljenjem, razen kot jedro bodočega razmnoževanja!

Preveri dovoljenja izvoznika!

Upoštevaj mednarodne predpise o uvozu in izvozu rastlin!

Gojiteljem profesionalcem

Prodajajte izključno doma vzgojene rastline! Ne prodajajte impor-

tov, tudi z dovoljenjem ne!

Poskusite razmnožiti redke vrste in jih dostavite ustanovam, ki se z njimi bavijo (vključno z dokumentacijo)!

Vzdružujte več kot en klon za proizvodnjo semen!

Shranite podatke v kartoteki!

Gojiteljem ljubiteljem

Naj vam bo glavna skrb zdravje rastline! Ne silite v številčnost!

Ne kupite nobene rastline, ki ni vzgojena v rastlinjaku! Vaše povpraševanje povzroča reakcijo prodajalcev!

Zabeležite si, od koga ste kupili rastline ali seme!

Obvestite pristojno ustanovo, če mislite, da določen prodajalec prodaja importe!

Društvom

Upoštevajte predpise in vrgajajte svoje člane!

Ne objavljamte oglasov o prodaji sumljivih prodajalcev!

Objavite mednarodne in državne predpise o uvozu in izvozu rastlin!

Finansirajte državne in mednarodne ustanove, ki se ukvarjajo z zaščito rastlin!

Razstavljalcem in ocenjevalcem

Ocenjujte le rastline, ki so vzgojene v rastlinjakih!

Ne dovolite razstavljati importnih rastlin!

Kontrola in ukrepi

S predpisi CITES so zavarovane rastline, navedene v dveh dodatkih. Dodatek I vsebuje rastline, katerih nabiranje in prodajanje je prepovedano. Dodatek II pa popisuje rastline, katerih prodaja je dovoljena s posebnimi dovoljenji. Uvoz in izvoz regulira

CITES, ki ima sekretariat v Švici (C/O IUNC Ave.de Mont Blanc 1196 Gland). Ukrepi pa so drastični, najmanjši je zaplemba rastlin.

DODATEK - POPIS I

(Vrste, katerih nabiranje v naravi je absolutno prepovedano)

Cactaceae

Ancistrocactus tuboschii
Ariocarpus scapharostrus, *A. Trigonus*
Aztekium ritteri
Backebergia militaris
Coryphantha minima, *C. sneedii*, *C. werdermannii*
Echinocereus lindsayi *Encephalocarpus strobiliformis*
Leuchenbergia principis
Lobeira macdougallii
Mammillaria pectinifera, *M. plumosa*, *M. solisioides*
Neolloydia erectocentra, *N. mariposensis*, *Neogomesia agavooides*
Obregonia denegri
Pediocactus bradyi, *P. despainii*, *P. knowltonii*, *P. papyracanthus*,
 P. paradisei, *P. peeblesianus*, *P. sileri*, *P. winkleri*
Pelecyphora aselliformis
Sclerocactus glaucus, *S. mesae-verdae*, *S. pubispinus*, *S. wrightiae*
Strombocactus disciformis
Turbinicarpus - vse vrste
Wilcoxia schmollii

Agavaceae

Agave arizonica, *A. parviflora*

Apocynaceae

Pachypodium namaquanum

Crassulaceae

Dudleya stolonifera, *D. traskiae*

Fouquieriaceae

Fouquieria fasciculata, *F. purpusii*

Liliaceae

Aloe albida, *A. pillansii*, *A. polyphylla*, *A. thornicroftii*, *A. vossii*
Nolina interrrata

DODATEK- POPIS II

(Mednarodna kontrola uvoza in izvoza)

Cactaceae

Vse vrste, razen dodatek I

Agavaceae

Agave victoriae - *reginae*

Apocynaceae

Pachypodium - vse vrste

Achlepiadaceae

Ceropegia - vse vrste

Frerea indica

Didiereaceae

Vse vrste

Euphorbiaceae

Vse sukulentyne vrste

Fouquieriaceae

Fouquieriae columnaris

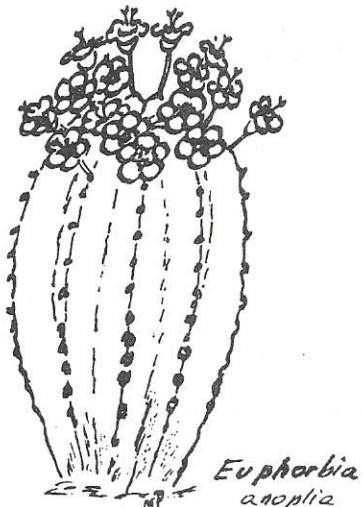
Liliaceae

Aloe vse vrste

Portulacaceae

Anacampseros - vse vrste

Lewisia cotyledon, L. maguirei, L. serrata, L. tweedyi

Kaj naj rečem za konec? Mnoge skupine sukulentnih rastlin, ki so v naših zbirkah zanimive, v obeh seznamih niso navedene. Vendar obstojajo v področjih, kjer rastejo, prav gotovo mehanizmi, ki jih vsaj deloma ščitijo pred propadanjem (krajinski in narodni parki itd.). Najbolj zaščiteni področja so danes Severna Amerika, Evropa in Južna Afrika, medtem ko na drugih področjih (Južna Amerika) zaradi dobičkarskih interesov uničujejo okoli 30.000 ha gozda dnevno, umira pa po ocenah 25.000 vrst rastlin ravno na tem področju.

Jugoslavija je vklanjena v IUCN (The International Conservation of Nature and Natural Resources) in nekaterih njenih organizacij, vendar do sedaj konvencije CITES še nismo sprejeli ozziroma podpisali. Ugotoviti moramo namreč najprej razmere na našem področju, kar pa še ni storjeno. Za konec še nekaj koristnih naslovov za pridobivanje podatkov:

Conservation Monitoring Centre Wildlife Trade Motoring Unit
The Herbarium 219 (c) Huntingdon Road
Royal Botanic Gardens Kew Cambridge CB 5 ODL England
Richmond
Surrey TW 9 3 AE England IUNC-SSC Cacti & Succulent Group
 c/o The Herbarium
TRAFFIC (Deutschland) Royal Botanic Gardens Kew
Sophienstrasse 44 Richmond
D-6000 Frankfurt-am-Main Surrey TW 9 3 AE England
BRD

BOTANICNI VRT, Ljubljana
Ižanska 15
61000 Ljubljana

Jure Slatner

Morda še ne veste

da so gojitelji kaktej iz SR Hrvatske združeni v Društvu prijateljev cvjeća i zelenila grada Zagreba, v okviru katerega imajo svojo Sekcijo kaktusara, ki prek svojih članov deluje v vseh republikah in pokrajinalah SFRJ. Kot vez jim služi bogato ilustrirani časopis "KAKTUS", ki izhaja že šesto leto. Prinaša obilo zanimivih člankov, katere pišejo avtorji, znani tudi z našega glasila. S tem se oba časopisa medsebojno dopolnjujeta. Kar ne najdete v enem, boste zagotovo našli v drugem.

V kolikor želite sprejemati tudi ta časopis, pišite na naslov:

JOSIP KUNEJ, Gornji Lenart 21 - 68250 Brežice

Sabljika je zacvetela

Rastlina, ki ji po naše pravijo sabljika, njen botanično ime pa je *Sanseveria trifasciata*, ki je prišla v našo hišo pred nekaj

leti. Bila je majhna in nič kaj pri zdravju.

Dolgo ni kazala nobenega pravega veselja do življenja. Vedeni smo, da je rada na toplem, da dobro prenaša suh in slab zrak centralno ogrevanih mestnih stanovanj in da je občutljiva za prekomerno zavitvanje. Ali prav ravnamo z njom ali pa ne - kdo bi vedel.

Sanseveria trifasciata

Lansko leto se je končno pokazal nov poganjek iz zemlje. Človeku je kar toplo pri srcu, če vidi, da se rastline sostanovalke tudi dobro počutijo. Medtem ko se mi mastimo s pečeno piško in prilivamo lanski cviček, one pomalicajo toliko sončnih fotonov, kolikor jih dobijo skozi oblake, meglen umazan mestni zrak, okenška stekla in lepe čipkaste zavese, ponos gospodinje. Potem pa

uganjajo vse mogoče biokemične čarovnije naštihoma in naskrivaj toliko časa, da se prikaže iz zemlje nov list.

Tako je naša sabljika začela rasti in letos je bila že kar bujna rastlina, da jo je bilo vredno pogledati. Prišlo je dolgo, vroče poletje - saj se ga še dobro spominjamo - ki nas je zvabilo na počitnice. Mi na morje, sabljika pa na dvorišče pod košato češnjo! Ob nevihtah jo je kdaj pa kdaj prekučnilo, vendar je si-jala od zdravja. Vzorčki na listih so postajali vse lepši, izrazitejši, bolj barviti. In še naprej je odganjala nove poganjke. Že zdavnaj so bile počitnice mimo, sabljika je bila pa kar na dvorišču.

Poletje je šlo h koncu, noči so postajale hladnejše in sabljiko je bilo treba odnesti nazaj v stanovanje. Takrat smo opazili, da je pognala cvetno stebelce. Tudi njej so ugajale počitnice!

Cvetno stebelce je zraslo in na kolencih so se pokazali šopi popkov. Še malo in odprl se je prvi cvet. Cvetovi so beli, veliki dober centimeter, pet ali tudi več cvetnih listkov se zvije nazaj kot pri kranjski liliji, iz sredine pa štrlico na dolgih pecljih prašniki in pestič. Že prvo noč cvetenja je bilo treba sabljiku odnesti iz spalnice, kjer je bila nameščena, tako močno in opojno je dišala. Cvetovi so se odpirali drug za drugim približno dva tedna. Cvetno stebelce se je prav lepo odražalo od živopisanih temnozelenih listov. Sklenili smo, da bomo odslej naši sabljiki vsako poletje privoščili čim daljše počitnice na dvorišču. Morda nas bo spet razveselila s cvetjem.

Marija Prelec

Drobci iz zgodovine kaktej

Svojevrsten svet kaktusov nas ne navdušuje šele od odkritja ameriškega kontinenta. Davno pred tem so Evropejci stopili na tla "novega sveta" in je ta čudni rastlinski svet porajal veliko zanimanje tedanjih prebivalcev Amerike. Monumentalni stebri in na tone težke krogle so prevladovale v pokrajinah, izpostavljene žarečemu soncu, v tako rekoč mrtvi zemlji; tu so kaktusi za številna indijanska plemenila pomenili simbolj večnega življenja. Njihova imena so povezovali s praznoverjem pa tudi z resničnimi pomeni v življenju. Prenekateri kaktusi so postali žrtveniki njihovih bogov. Pejotli so prinašali kratkotrajno opojnost in prividno stanje sreče, medtem ko so jim številni kaktusi služili kot vir prehrane v tej skopi krajini.

Verjetno se je Krištof Kolumb srečal s kaktusi, ker na mestu, kjer se je izkrcal s svojimi mornarji, je prava domovina melokaktusov. V dokumentih iz leta 1535. najdemo španska poročila, ki govore o treh vrstah kaktusov: smokvarjih, stopičarjih in melnarjih. V drugi polovici 16. stoletja se nekateri znanstveniki že resno ukvarjajo z raziskavami in gojenjem uvoženih kaktusov. Švedski botanik in utemeljitelj modernih botaničnih imen Carl von Linne je že leta 1753. poimenoval cca 22 vrst in jih uvrstil v družino Cactus. V času, ko se je začela sistematična raziskava ameriškega kontinenta, se je povečevala tudi veda o tamkajšnji vegetaciji, čeprav se je ljubezen do teh rastlin razvila najprej samo pri nekaterih Evropejcih, predvsem iz plemiškega stanu. Eden

med njimi je bil tudi knez Salm-Dyck, ki je 1834. leta katalogiziral okoli 1500 vrst kaktusov in ostalih sukulentov, ki jh je gojil v svojem zasebnem botaničnem vrstu. Šele v času "bidermajerja", okoli 1850. leta, so kaktusi prišli v moda. Med leti 1885-1910 so se te bodeče rastline našle v skupnosti z mirtom, begonijami in pasijonkami. V glavnem so to bili ehnopsis, filokaktusi kakor tudi opuncije, ki so uresničevali prve sanje o teh eksotičnih lepotcih. Tedaj so neki zelo redki primerki stali ogromno denarja, pravijo, da je bil neki kaktus (*Ariocarpus kotschoebueyanus*) dražji kot enaka teža čistega zlata.

Z osnovanjem evropskih kakteističnih društev, angleškega, francoškega, predvsem pa nemškega leta 1890., se je začela nova doba strasti za zbiranjem kaktusov, prav tako pa tudi njihovega znanstvenega raziskovanja. Z izdajanjem svojih publikacij pritegnemo k skupnemu delovanju veliko prijateljev kaknej daleč po vsem svetu. V dvajsetih letih je nastala prava "mrzlica" prav zaradi mnogice na novo odkritih vrst kaktusov, ki jo je spremljala obsežna izdajateljska dejavnost popularne literature. V teh časih se povajljajo imena Backeberg, Haage, Frič, Britton, Rose in druga, ki zbiralcem kaknej še danes veliko pomenijo.

Po drugi svetovni vojni so mednarodna raziskovanja doživela višek dosežkov, s tem pa je tudi naraslo število ljubiteljev kaknej po celem svetu, kar pomeni, da so kaktusi našli pot iz salonov med navadne ljudi. Nikoli prej se ni gojilo toliko kaktusov, poleg tega pa raste tudi število uvoženih vrst, izbira je velika, prav tako pa tudi tehnični napredek omogoča uspešno gojitve. Izkorisťanje naravnih rastišč je veliko, tako da so nekateri "lovci

kaktej" skoraj iztrebili posamezne vrste in rodove, pa je tako-zvana Wašingtonska konvencija poizkus, zavreti nekontrolirano in neodgovorno izčrpavanje in zaščito posebno ogroženih vrst pred iztrebljanjem. Veča se število specializiranih in pa tudi mešanih zbirk, uspešno rastejo tudi na okenskih policah in balkonih in s svojim cvetjem in posebnimi telesnimi oblikami osvajajo vedno nove in nove ljubitelje.

Pri tem gre velika zasluga tudi našima dvema društvoma, ljubljanskemu in zagrebškemu, ki sta naredila pionirsko delo pri širjenju kulture kaktejarstva na naši komaj zorani narodni ledini.

Roža Knaflič

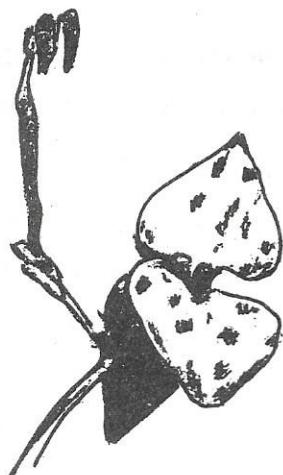
Prirejeno po

E. Kleiner:
Aus der Geschichte der Kakteen

CEROPEGIA WOODII SCHLECHTER
S-S-P- WOODII

Prve opise vrst iz rodu Ceropégia nam je posredoval že Carl von Linne, medtem ko je novo revizijo in ključ izdelal H. Huber, ki je leta 1957. ta rod razdelil na 11 sekcij. Vrsta Ceropégia woodii izhaja s področja Zimbabwe in se širi proti vzhodu. To je po rasti nežna in vitka rastlina, stebelca (stoloni) se ovijajo in rastejo vzporedno s tlemi, pogosto so tudi viseče, z zelo iz-

dolženimi internodijami, na katerih se formirajo gomolji kot zaloge hrane ali tudi debele mesnate korenine. Barva stolon je svetlo-vijoličasta, gomolji pa so obarvani kot razpokana skorja, v odtenkih od svetlo do temno rjave barve. Pri dotiku z zemljo se gomolji zelo hitro ukoreninijo in se ob ločitvi od materinske rastline osamosvojijo, s tem pa omogočajo nitro vegetativno razmnoževanje rastline same.

Ceropagia woodii: pogled na cvet in tipične liste jih je tudi več v skupinah. Kot pri vseh vraničnicah ali kokoševcih so čvetovi petoštevni, cvetna krona je zraščena v vertikalno ali pa tudi nalahno nagnjeno cevko, ki je skoraj bolj dolga kot pa široka in je v spodnjem delu hruškasto razširjena. V srednjem delu je valjkaste oblike, proti vrhu pa se lijakasto širi in se spreminja v škrice in ti v stopiče, ki se na vrhu sestanejo in zrastejo. Zaradi takšne oblike cveta, ki nam pričara vide svetilke, je rod dobil ime svetilnice. Okenca med stopiči omogočajo pristop insektom do spolnih organov, ki se nahajajo v spodnjem razširjenem delu cveta. Cvetna krona je

gladka, dolga cca 10 – 20 mm, umazano rožnate barve, stopiči so 5 – 7 mm dolgi, temnordeče do rjave barve, po robovih in notranjih delih pa poraščeni z rdečimi dlačicami.

Razen omenjenega vegetativnega razmnoževanja *C. woodii* lahko razmnožujemo tudi s setvijo semena. Njeni cvetovi so samoplodni, vendar jih cvetni prah oplodi samo slučajno, če pride do udarca ob cvet. Mehanika umetne oploditve (čopič) za sedaj ni dovolj preizkušena. Na prirodnih rastiščih oploditev opravljajo nekateri insekti – mravlje, ki lahko prilezelo skozi ozko cvetno cevko. Arhitektura cveta je zgrajena tako, da se rastlina lahko brani pred tatovi cvetnega prahu, pred živalmi, ki se z njimi hranijo, ki pa pri tem izvršijo oploditve. Plod *C. woodii* sta dva mehurčka, dolga 5 – 8 mm, s premerom 3 mm. Ko dozorita, počita in na prostost spustita seme, to pa ima na enem koncu kosem belih lask, ki pa zelo hitro odpadejo, tako, da ta pojav nima nekega posebnega poena pri raznašanju semena s pomočjo vetra.

Posejanega semena ne pokrivamo z zemljo, samo malahno pritisnemo v podlago. Da jih pa takoj po klitju ne bi bilo treba presejati, sezemo v široke skodelice, ki jih v rastlinjaku postavimo na višji prostor, na južno ali zahodno stran okna, kjer nam bodo kmalu napravile dekorativno zaveso. V senci ne cvetejo rade, zaradi povečane površine listov pa kot take delujejo veliko lepše. Dobro uspevajo v prostorih s suhim zrakom pri centralnem ogrevanju. Posadimo jih v lažji substrat z dodatkom zemlje, ki naj bi dalj časa zadržala vlažnost, moramo pa tudi paziti, da ne zalivamo preveč. Ne smemo pa pozabiti na dobro drenažo v lončku. Biljke

nam bodo zelo hvaležne, če jih v času genetacije dohranujemo enkrat na teden. Tako iz semena zrastle rastline zacvetijo že v prvem letu starosti.

Gomolji C. woodii so najboljša podlaga za cepljenje slabo rastnih vrst iz rodov Hoodia, Tavaresia, Trichocaulon in drugih, za kar izberemo večje gomolje, ki so že dobro dozoreli. Ker je notranjost gomoljev v vseh smereh enaka, lahko po volji izberemo mestna, kjer bomo nastavili cepič. Pri tem ni potrebno odrezati vrha ceropogije, pa cepič pričvrstimo na gomolj, tako da naprej skupaj rasteta cepič in podlaga. Cepimo na podoben način kakor pri kaktusih.

Priredil: Josip Kunej

LITERATURA:

Igor Džumorat: *Ceropagia woodii*

Prevod iz slovenščine
Vlasta Šrbašić

PRESAJEVANJE ALI PIKIRANJE SEJANCEV

Čez dva ali tri tedne po vzkalitvi, ko dosežejo sejanci obseg cca 5 mm ali pa so že tako gosti, da iztiskujejo drug drugega, bomo izvršili prvo presejevanje ali pikiranje v večje posodice in v podoben substrat. Najprej bomo iz sestv ene posodice pobrali sejance, pri tem pa moramo paziti, da bo na nežnih koreninicah ostalo vsaj malo zemlje. Substrat, v katerem so vzkalili, pribime šamo novemu, v katerega jih bomo sadili. Dokazano je namreč, da

stari substrat deluje kot neke vrste katalizator, ker se rastline v takšni mešanici veliko bolje počutijo in lažje nadaljujejo rast. Če tega ni, je nadaljevanje rasti precej upočasnjeno, posledica tega pa je zaostajanje v rasti.

Pri tem postopku prijemamo sejance z leseno vilico z dvema rogljema (za to nalašč pripravljeno) ali pa z zelo občutljivo pinceto; pa tudi mi moramo imeti precejšnjo dozo občutljivosti v svojih prstih. V novi substrat naredimo luknje z ošiljeno paličico debelosti svinčnika, presledek med njimi naj bo največ 1 cm, najmanj pa premer sejancev, ki jih pikiramo. V tako narejeno luknjo postavimo sejanca tako, da ima vse korenine poravnane navpično navzdol in pri tem pazimo, da rastlina ni vsajena pregloboko niti prelitvo, nakar luknjo zasujemo tako, da pikiranec ostane stabilen z glavo navzgor.

Ker tudi pri najbolj pazljivem postopku včasih pride do neopaznih poškodb koreninskega sistema, ne bomo takoj po končanem pikiranju še zalivali, kar bi brez dvoma povzročilo gnitje ranjenih korenin in s tem propad rastline same. Posodo s pikiranci bomo začasno postavili v hladnejši in senčni prostor. Šele čez nekaj dni, ko opazimo, da so začeli rasti, jih bomo pazljivo zalili. Tudi tokrat je najbolje, da vlago dobijo od spodaj. Nato posode s pikiranci zopet postavimo na svetel in sončni prostor v rastlinjak ali drug primeren prostor. Od sedaj naprej jih imamo v znano bolj suhem režimu kot pred tem. Pred pikiranci je čas rasti in jačanja njihovih teles. Če približno v šestih do osmih tednih opazimo, da so se dovolj razvili ali ojačali, da se s telesi stiskajo, bomo

drugič pikirali in to naj potek na enak način, kot je prvo.

Ob takšnem negovanju bodo do jeseni postali sejanci dovolj močni, da bodo ob naši nadaljnji skrbi preživeli zimo. V zimskem času bomo posode s sejanci imeli v svetlem in zmerno ogrevanem prostoru. Da pa rastlinice ne bi dehidrirale in ovenele, jih je potrebno vsakih 8 do 10 dni navlažiti s toplo vodo, hlavležne pa nam bodo tudi za občasno škropljenje oziroma rosenje.

Na koncu je treba še pripomniti, da bomo pikirali vseeno enkrat ali dvakrat le v primeru, če je res neobhodno potrebno. Vsako vznemirjanje rastline v področju koreninskega sistema ima zanje težke posledice, kar opazimo v začasnem zastoju rasti ali spremembi barve epiderme ali pa tudi bodic. Sejancev, ki v setveni posodici niso tako gosti in na tesnem, da bi ogrožali svoj obstanek, ne bomo pikirali v letu vzklitja, pač pa šele naslednjo pomlad. Prav tako bomo v setveni posodici pustili čez zimo tudi rebucije ali druge vrste iz pozne jesenske setve.

